

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

Tractatus IV. De pœnis, seu mulctis pecuniariis Episcopo non applicandis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

item ad debitorum nomine Ecclesie contra-
dictum solutionem applicetur. Hæc Layman.

7. Nota tamen, ut dictum est, ut Episcopus valide
pensiones imponat, debet semper interuenire iusta
causa, ad eam legitimum, qualis scilicet leges præscribunt.
Ex quo inferitur primo, pensionem collatam ab Epi-
scopo nulla causa expressa, nullam & inuaidam esse,
vt ex pluribus Decisionibus probat Garzias *part. 1.*
cap. 2. Secundo posse eam argui confidentiæ simoniacæ,
vt conuicta est, quæ tradit Flaminius *q. 28. de Con-
fess. & post illum Garzias part. 1. c. 5. §. 2.* Tertio cau-
sam expressam, sed non qualem leges permittunt, vi-
tute etiam impositionem pensionis ab Episcopo,

cui tantum iura concedunt hanc facultatem in certis
casibus & propter causas expressas, vt bene Nauarrus
consil. 4. de simonia, & Filiucius ubi supra, n. 8.

8. Verum, si stylus Curie hodie absolute, & sine
vlla distinctione, pensiones omnes referuat soli Pon-
tifici, vt vult Toletus, Lessius, Binsfeldius, & alij pri-
uatiuè, quoad Episcopos videtur ab ipsis omnino
seruandus, quia stylus Curie facit ius, & in his ma-
teris Romana praxis est regula: vnde cautè proced-
ant Episcopi; nam præter iurisdictionem vsurpa-
tam, beneficiatus tentabit litem contra pensiona-
rium, de nullitate pensionis impostæ ab Episcopo
potestatem non habente.

TRACTATUS QUARTVS
DE
POENIS, SEV MVLCTIS
PECUNIARIIS EPISCOPO NON APPLICANDIS.

RESOLVTIO PRIMA.

An Episcopi possint imponere pœnas pecuniarias
etiam laicis ex delictis mixtis fori?

Et affirmatiue respondetur.

Et causam docetur Episcopos habere Fiscum saltem ex
consuetudine. Ex *part. 1. c. 1. §. 1. Ref. 1.*

¶ Anc questionem à nullo Theolo-
go morali inuenio diligenter per-
tractatam, & tamen est adeo pra-
cticalis, ideo ad communem vti-
litatè latè examinabo. Et quo

ad primum, videtur Episcopos non posse pœnas pecu-
narias imponere, ex *cap. 1. auper. 11. questione 3. cap.*
Si lapsi 50. dist. cap. de pœnis, cap. Irrefragabili §. ult.
*de Officio ordinarij, & cap. 10. Clericorum, de vita, & ho-
nor. Cleric. per quæ iura habetur, quod delinquentes nõ
sunt in pecunia puniendi; quia personæ delinquent,
& non pecuniæ, vt §. Operæ, collat. 3. de mand. Princip.
quare pœna suos debet sequi Aurhores leg. Sancimus
Cul. de pœnis. Hinc lictor; citò violatur auto iusti-
tia, nullamque reus perimiticit pœnam, quam seip-
se possit redimere, *cap. 1. pauper. 11. q. 3.* Hostiensis in *Sum-
maria de Officio ordinarij §. Quid pertinet n. 4.* dicit, quod
delicta debent puniri secundum statuta Canonica, &
non secundum quæstum pecuniæ. Hanc etiam sen-
tentiam docuit Segura Dauolos *part. 2. cap. 10. per
num. 3.* & probati potest ex authoritate Francisci
Alfari de *Officio Fiscalis Gloss. 9. n. 9.* qui tenet, Epil-
scopos non habere Fiscum.*

2. Verum his non obstantibus, tanquam certam
opinionem affirmatiuam tenendam esse puto, nem-
pe Episcopos posse imponere pœnas pecuniarias, ex
gravi vbi que recepta, & probatur ex *cap. Dilectus de
Officio Ordinarij, cap. si quis 23. questione 5. c. Cum sit
onus §. ult. de Indulg. & docent communiter Do-
ctores, vt Corneus *conf. 19. lib. 2. per totum Farinacius
num. 1. quest. 19. n. 1.* Iulius Clarus, *lib. 5. quest. 80. n. 5.*
& alij, quos adducit, & sequitur Mauritius de Alze-
do, de *Premunitia Episcoporum, p. 1. cap. 12. n. 90.* &
Barbosa de *potest. Episcop. part. 3. allegat. 197. n. 16.* fir-
mantes etiam Episcopos, saltem ex consuetudine ha-
bere Fiscum, vt notauit etiam Couarruias, Bo-*

Tom. 111.

badilla, Regens de Vico, & Salzedus in locis infra
citandis. Et ad iura superius allata respondent, &
concordate nituntur plures, quos inuenies apud Se-
guram Dauolos ubi supra. Itaque certum est posse
Episcopos pœnas pecuniarias imponere etiam Lai-
cis ex delictis mixtis fori contra Regentem de Vi-
co in *Pragmat. Regni Sardinia, tom. 2. tit. 7. cap. 6.*
num. 7. & ita firmat Farinacius *tom. 1. quest. 19. n. 51.*
quia ex talibus delictis Ecclesiasticæ Iurisdictioni
se subiiciunt, vt in *cap. Statuimus 16. quest. 1. & cap.
Quisquis 17. quest. 4.* & notat Abbas in *cap. Licet de
pœnis.*

Sup. hoc in
tom. 9. tr. 2.
ex Ref. 302.
§. Cum igitur,
curiam
ad lin. 2.

RESOL. II.

Episcopos non posse pœnas pecuniarias sibi appli-
care, sed applicandas piis locis demonstratur,
etiam si sint impostæ per sententiam, siue per Sta-
tutum.

Et quid, si Episcopus sit adeo pauper?

Et quid est sentiendum de contraria consuetudine, per
quam pars pœnarum applicabatur Vicario, vel Ca-
mere Episcopi, vel fabricæ Ecclesie Cathedralis? Ex
p. 10. tr. 8. Ref. 2.

§. 1. Sed difficultas est, an Episcopus dictas pœ-
nas pecuniarias possit sibi applicare. Et re-
spondeo, quod stando in iure communi antiquo, sunt
aliqui affirmatiuæ sententiæ adherentes, vt docet
Bald. in *auth. bona damnatorij lib. 2. C. de bonis proscri-
ptorum, Ananias in cap. Excommunicamus in princ. n. 9.*
de hæreticis, Angelus de maleficijs, in verb. eius bona,
n. 30. Barbatia conf. 22. n. 12. vol. 3. Gomez super leg. 7.
Tauri n. 75. Franciscus Marc. decis. 339. num. 12. p. 1. at-
tamen minimè hoc procedere, (ait Conartrui. *lib. 2.*
Var. cap. 9. num. 9.) vbi sententia Iudicis pœna
pecuniaria inferitur: sed si tantum eadem pœna
statuto, aut constitutione sancita fuerit, pote-
rit Iudex Ecclesiasticus eam in proprios vsus
expendere, id etenim fit statuti & legis au-
thoritate: ex quo suspicio auaritiæ abest ab ipso
Iudice, cum per statutum ea pœna Episcopo, aut
Iudici adicitur, notant Hostiensis, Abbas, &
Felinus, in *c. Irrefragabili §. cæterum.* Quod etiam

ex Neoteris Hispanis docet Ber. Diaz. in *Practica Criminalis* c. 142. Auendagnus de *exequendis mandatis* p. 1. c. 7. n. 1. & Bobadilla in *Politica* tom. 1. lib. 2. cap. 7. n. 199. & 200. ubi sic ait: En lo que toca a tener fisco los Obispos y las Iglesias, Baldo y otros Autores afirman, que no lo tienen, excepto el Papa y la Iglesia Romana, ni pueden condenar para su Camera: pero lo contrario, se guarda por costumbre vniuersal aprobada por comun opinion, aunque no tiene su fisco todos los privilegios del fisco Real, lo que aplican a su Camera los dichos Prelados, deben convertirlo en obras pias, y gastos de Iusticia, siendo por via de multa, o pena arbitraria: mas lo que aplican en virtud de ley, o estatuto, como quieraque en esto cessa la ocasion de codicia, bien pueden adjudicarlo a si, conforme la disposicion legal: y aun lo vno y lo otro, si el Obispo fuese tan necessitado podria aplicarlo para si. Ita ille.

2. At hæc omnia, & opinio horum Doctorum procedit, vt dixi, in terminis iuris, antiq; tamen hodie cessat hæc difficultas: nam stante Decreto Concilij Tridentini, sess. 24. cap. 3. de *Reformat.* absolute dicendum est, Episcopos non posse villo pacto, sibi applicare penas pecuniarias, vnde ad compescendam aliquorum Episcoporum auaritiam, hic per extensum apponam verba Doctorum. Et idem in primis agmen ducat.

3. Ioan. Machadus de *Perfecto Confessario* tom. 2. lib. 4. p. 6. tract. 4. docum. 2. num. 2. sic ait: Quanto al fisco se ha de advertir, que por Derecho comun era prauamente controuerso entre los Doctores, si el Obispo podia tener fisco, y aplicarle penas pecuniarias en que condenasse a los Reos: vno lo negauan principalmente quando los Reos eran Seculares: mouean se por unos Textos del Derecho, que parece lo disponian assi. Otros fundados en otros Textos afirmauan, que era licito, con tal que el Obispo no se mouiesse por auaricia, si no con zelo de iusticia, ni aplicasse para si las penas pecuniarias, sino que las conuertiesse en obras pias. Pero ya en estos tiempos esta quitada o por mejor dezir compuesta esta controuersia, por ser expresa disposicion del Concilio Tridentino, que el Obispo pueda tener fisco, y condenar en penas pecuniarias; si bien el mismo Concilio da el lugar citado, por desmentir la sospecha de auaricia que tan lexos de estar de las personas Ecclesiasticas; y principalmente de los Obispos ordena expressamente, que el Obispo no pueda aplicar semejantes condenaciones a si, ne a su Camera, sino a lugares, y obras pias; y segun una declaracion de los Cardenales que refiere Barbosa, ni aun para el salario del Vicario las puedan aplicar.

4. Daniel de Nobilibus in *selectis controuersis iuris sacri*, & *circula*, disp. 30. num. 66. & 67. Has autem penas pecuniarias, si per statutum iure antiquo, sint impostæ, poterit Episcopus per se retinere vel suæ Camere applicare, at si per sententiam imponantur, honestius locis piis applicabit, nisi Episcopo indigente. Hodie tamen post Concilium Tridentinum, sess. 24. cap. 2. & 10. de *Reformat.* videtur omnino has penas in vltus pios conuertendas, ita, vt nec in fabricam Ecclesie, nec in mercedes conuerti possint.

5. Ioan. Baptista Ciatlinius in *Controuers. Forens.* tom. 1. cap. 50. num. 37. Certum esse cognoscimus Episcopum, & eius Vicarium posse multatæ etiam Laicos, & penas pecuniarias punire in casibus ad eius forum spectantibus. licet, vbi Abbas, de *pen. cap. Statuimus* 76. quest. 1. cap. *Quisquis* 17. quest. 4. de *comuni*, Felinus in *cap. Irrefragabili* §. *Ceterum*, num. 5. de *offic. Ordin.* Hostiensis, Butrius, Anania,

Cardinalis in *cap. ad aures*, de *Simon. Peregrinus de Iur. Fisci*, lib. 1. tit. 2. num. 106. post multos, Augustinus Barbosa 6. alleg. 107. num. 18. perbelles Marthæ de *Iuris. part. 1. cap. 50. num. 18.* pro quo notandum est antiquitus potuisse Episcopos multas statuti Ecclesiasticis inflatas sibi applicare, & in propriis vltus conuertere, quas vnico suo arbitrio imponebant, locis piis distribuere solebant ad euitandam auaritiæ suspitionem. Hostiensis in *Sum. tit. de Offic. Ord.* §. *Quid pertinet*, versic. *non tamen debet*. Abbas in 6. cap. licet n. 9. de *penis*. Couatruias: *var. res. lib. 2. cap. 9. num. 14.* March. *decis.* 339. num. 12. pari. 1. tamen hodie Episcopi id facere non possunt, sed multas pecuniarias eo ipso, quod exactæ fuerint, locis piis assignare debent, adeo vt nec aliquam portionem suo valeant applicare Vicario, nec Camere Episcopali, aut Fabricæ Ecclesie Cathedralis, non obstante quacunque consuetudine non prescripta Concilij Tridentini. 25. c. 3. de *Refor.* & ita decreuit sacra Congregatio.

6. Marcellus Vulpe in *praxi Iudiciali*, c. 46. n. 1. & 2. Quamuis iura Canonica videantur prohibere Episcopis imponere & exigere penas pecuniarias; quia de radice cupiditatis, & auaritiæ prodite videntur, cap. *Irrefragabili* §. *fin. de offic. Ord.* vbi habetur quod Prelati non debent eorum statuta ad questum pecuniæ conuertere: tamen Abbas in *cap. vi Clerico-rum* num. 10. de *vita, & honest. Cleric.* dicit communiter per doctores teneri, posse ab Episcopis penas pecuniarias imponi & exigi: & nouissime per Concilium Tridentinum, sess. 25. cap. 3. In *causis* vero de *Reformat.* id approbatum est, ibi per multas pecuniarias, quæ locis piis ibi existentibus eo ipso quod exactæ fuerint, assignantur. Verum non ita pæsum pena pecuniaria imponenda est: sed quando Episcopi viderint alias penas parui pendii, & pecuniariam timeri. Vnde quando ex vrgenti causa pena sunt imponenda, illæ sunt applicandæ locis piis, Concilij *Trid.* vbi supra: immo vt declarauit sacra Congregatio Concilij, quod conuertendo contraria, per quam pars pecuniarum applicatur Vicario, vel Camere Episcopali, etiam in minima parte, nec in fabricam Ecclesie Cathedralis: nam Episcopi tenentur ex eorum redditibus Ecclesiam Cathedralis reparare. Verum si Episcopus sit adeo pauper, vt notorie egeat, aliud videretur dicendum: & eo casu est consulenda sacra Congregatio, notificando ei redditus, & onera Episcopatus.

7. M. Anton. Genouensis in *Praxi Archiep.* cap. 69. num. 1. & 2. Hostiensis in *sum. de Offic. Ord.* §. *Quid pertinet*, dicunt, quod vbi per statutum imponitur pena pecuniaria, potest Episcopus illam sibi retinere; vbi vero per sententiam, licet possit, honestius facit, si pro euitanda suspitione auaritiæ, deputetur ad pios vltus: quem sequuntur magis communiter Doctores, quos numerat Felinus, in *cap. Irrefragabili de offic. Ordin.* Sed post Concilium Tridentinum, cap. 3. sess. 25. de *Reformat.* pena pecuniaria, eo ipso, quod exactæ fuerint, sunt assignandæ piis locis, quod seruatur in Curia Archiepiscopali Neap.

8. Paulus Squillante de *Oblig. & Præiur. Episcop.* part. 1. c. 28. n. 3. Præcipitur Episcopis penas pecuniarias, eo ipso quod exactæ fuerint piis locis, & pauperibus distribuere, vt expresse decernitur in sacro Concilio Tridentino, sess. 25. c. 3. & c. 13. de *Reformat.* Est autem obseruandum, quod huiusmodi pena pecuniaria sunt locis piis applicandæ, siue sint impostæ per sententiam, siue per statutum, cum facit Concilij Tridentini non distingat.

9. Ioan. Carolus Antonellus in *Regimine Ecclesie Episcopalis*, tom. 2. lib. 6. cap. 5. num. 2. & sequenti obicit

debetur quod tales Clerici possint ex statuto, aut
eisdem Episcopi puniri poena pecuniaria. Huiusmodi
vero poenae pecuniariae locis piis applicandae sunt ex
dispositione Concilij Tridentini, sess. 25. de Refor. c. 3.
ita ut nequeat Episcopus sibi huiusmodi poenas ap-
plicare, nisi ille sit pauper, & valde indigeret, vt resolu-
it sacra Congregatio.

10. Sed claudamus verba Doctorum cum sapien-
tissimo, & amicissimo Ioan. Solorzano de Indiarum
Iure tom. 2. lib. 3. c. 7. n. 76. & 77. qui post adducta ver-
ba Decreti Concilij, sic subdit: Quibus verbis sub-
stantia, aut composita videtur antiquorum controuer-
sionum quidam existimabant, non licere Eccle-
siasticis Iudicibus poenas pecuniarias Reos ad eorum
scelus pertinentes, Laicos praeterim, damnare. Alij
hoc non esse contendebant, dummodo non auaritia
conspicatur, & animo eas imbutandi, sibi que appli-
candi ad id ducerentur, sed zelo Iustitiae, easque in
pios vius conuerterent. Quam sententiam Conci-
lium Tridentinum probauit. Ita ille. Et praeter sus-
ceptos Doctores vide etiam idem asserentes
Quantum in Summa Bullarum, verb. Poena pecu-
niaria. Rubrum in Aphorism. Episcoporum, verb. Poena,
num. 3. & 4. Thomafium, Decad. 4. tit. 6. num. 435.
Carratum decis. 10. num. 148. Batiolam in Aphorism.
Casuum Conscientiae lit. P, verb. Poena pecuniaria, &
alios penes ipsos.

RESOL. III.

Respondetur ad argumenta, qua contra superiora dicta
adduci possunt in fauorem Episcoporum, & maxi-
me ratione consuetudinis.

Et an hoc intelligatur quoad poenas, non quoad multas
pecuniarias, nam differt poena a multa.

Et an aliquando mens legis magis quam verba, atten-
denda sit?

Et deducitur, an sit credendum Doctores attestanti de
consuetudine?

Et casum docetur, an opinio vnius excellentis Do-
ctoris faciat rem probabilem in iis, quae ad ius perti-
nent, secus vero in illis, quae ad factum spectant?

Et breuiter aduertitur, quod ubi militat eadem ratio,
debet militare eadem iuris dispositio. Ex p. 10. tr. 8.
Resol. 3.

Nec aduersus superiora dicta obstant in fauo-
rem Episcoporum aliqua argumenta, quae
ego ad magis veritatem elucidandam, excogitavi. Et
primo possit quis dicere, quod obstat consuetudo in
conuictum, vt testatur Marius Alzedo de Prae-
sumptione, Episcop. part. 1. cap. 12. n. 7. & quod creden-
dum sit Doctores testanti de consuetudine, docent
Batiolam in Reper. lig. de quibus num. 21. quest. 4. ff. de
testat. l. 1. §. 1. de iur. i. §. 1. de iur. i. §. 1. de iur. i. §. 1.
Antonius Gomez, leg. 41. Tauti n. 4. Ric-
cius, collect. 611. Granado 1. 2. contra. 7. tract. 3.
part. 2. diffin. 16. num. 12. & alij, quos refert Mascar-
denus, de probat. conclus. 426. Ergo possunt Episcopi
applicare sibi poenas pecuniarias, ratione consuetu-
dinis, extantis in eorum fauorem, teste Alzedo. Res-
pondeo primum, quod licet opinio vnius excellentis
Doctoris, faciat rem probabilem, in his, quae ad ius
pertinent; secus est in illis, quae ad factum spe-
ctant. Quoniam, quae facti sunt cuiusmodi est con-
suetudo, plerumque etiam prudentissimos fallunt.
leg. 2. ff. de iur. & facti ignor. sic tenent Alexander in
leg. 2. ff. de iur. & facti ignor. Solutio marim. Imola in leg. 1. §.
de nou. oper. num. Aretin. conf. 132. Cor-
necius, conf. 83. Nauarrus in cap. Placuit num. 186. de
Poenis, diff. 7. Bertramus in cap. Placuit num. 186. de
Tom. III.

esse communioem opinionem Recentiorum, quod
idem dicit Parasius consil. 31. num. 14. & alij. Re-
spondeo secundò; tunc credendum esse Doctores
testanti de consuetudine, quando contrarium non
appareat; sed in nostro casu luce meridiana est cla-
rius, maiorem partem Episcoporum non applicare
sibi poenas pecuniarias, sed solum patricissimos, qui
apud omnes male olent: Ergo non potest adesse
consuetudo in contrarium, quae quidem à maiori
parte introduci debet; vt patet apud Rocafulum in
Praxi Theol. mor. tom. 1. part. 3. lib. 6. cap. 3. quest. 1.
Castrum Palaum, tom. 1. tract. 3. disp. 3. puncti. 2. §. 3.
num. 14. & docent Doctores quos citat, & sequitur
Hultricus Hunius in Encyclopaedia Iuris, part. 1. tit. 4.
cap. 2. num. 1. Dicendum est itaque consuetudinem
esse in contrarium, & ita testatur Solorzano ubi su-
pra de Indiarum Iure, tom. 2. lib. 3. c. 7. n. 77. circa me-
dium.

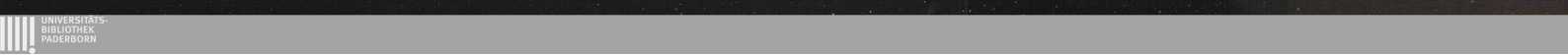
2. Nec secundò, in fauorem Episcoporum ar-
gumentari valet, nostram sententiam veram esse, quo
ad poenas, non autem quo ad multas pecuniarias:
nam differt poena à multa; quia poena imponitur à
iure; multa à Iudice, vt rectè obseruat Vallensis
in Paratita ad Decret. lib. 5. tit. 37. §. 1. num. 2. Lo-
catus, in Praxi Iudiciali Inquisitionum, verb. Poena
num. 1. cum alijs; & patet ex leg. Aliud §. 1. de verb.
significat. Sed Concilium Tridentinum, vt patet leg-
entibus, non loquitur de poenis sed de multis, &
lex intelligi oportet, vt sonat, & non aliter, ex leg.
multum inereit, ibi, Quantum lectio probat, Cod. de
solutioib. vt rectè obseruauit (heu quondam noster
doctissimus, amicissimus Ioan. Baptista Larrea, in
Allegat. Fiscalib. tom. 2. Alleg. 88. n. 16. Ergo Epil-
copi hodie possunt sibi applicare poenas pecuniarias
per statuta positas, licet non possint accipere multas
pecuniarias per sententiam latis, quia Concilium id
solum prohibet. Et ita hanc sententiam videtur
apertè docere Ioan. Honorius in Compendio iuris Ca-
nonici, lib. 5. tit. 37. num. 12. & Doctores quos citat,
& sequitur Couaruias, lib. 2. cap. 9. n. 9. Riccius in
Praxi, par. 4. ref. 124 & alij à nobis superius adducti,
asserentes Episcopos sibi applicare posse poenas pecu-
niarias per statutum impositas, non autem per sen-
tentiam.

3. Sed his non obstantibus, Respondeo hodie,
stante Decreto Concilij Tridentini, Episcopis inter-
dictum esse, non solum multas, sed etiam poenas pecunia-
rias sibi applicare: vt docet Machadus, & alij Doctores,
quorum verba supra per extensum praescripsimus.
Et hanc fuisse mentem Concilij, patet, ex declaratio-
ne Sacrae Congregationis, penes Barbosam de Posse-
state Episcopi, part. 3. allegat. 107. num. 19 in qua vna
Messanensi dictum fuit, poenas omnes, & multas,
esse pijs locis applicandas: ergo apertè patet mentem
Concilij fuisse; omnes multas, & poenas pecuniarias
sive per sententiam, sive per statutum latis, pijs locis
applicare; vt sacra Congregatio saepius interrogata,
respondit. Voluerunt enim Patres illi in Concilio
congregati penitus ab Episcopis, omnes auaritia
sordes abluere: quas quidem, cum clarum sit, tam
ex multis, quam ex poenis pecuniarijs oriri posse,
ideo vtraque in dicto Decreto comprehenderunt,
nam licet multa differat à poena quoad modum,
tamen in nostro casu sunt idem; nam tam multa;
quam poena, versatur circa pecuniam: ergo vtraque
voluit Concilium prohibere; nam in vtriusque mili-
tat eadem ratio: ergo debet militare eadem iuris
dispositio ex leg. 1. §. Illud ff. ad leg. Aquiliam, Leg.
Si postulauerint §. 2. ff. ad Leg. Iuliam & alius vul-
garis Iuribus. Vnde in casu nostro intrat etiam aliud
iuris Axioma, quod aliquando mens legis, magis
quam verba, attendenda venit; vt patet ex Leg. Sci-
entibus an nobis

Quoad hoc
in tom. 6. tra.
2. lege do-
ctrinam §.
Nota ta-
men. Ref. 17

Supra in
Ref. praeteri-
ta per tota.

Sup. hoc la-
te in tom. 7
tr. 1. Re l. 304
§. 2. ad me-
dium, à ver
Et quid em.
& in ali is
cicus an nobis

Et pro aliis
iuris Axio-
ma conten-
to à veris.
Vnde in ca-
su huius
Ref. in tom.
6. tr. 1. Ref.
22. §. Sed in-
stabis, prope
finem erit.
& quidem
iura & laici
in aliis eius
annot.

ne Reges. ff. de legib. leg. non aliter ff. de legat. 3. leg. nomi-
nis & c. §. verbum ex legibus ff. de verbor. significat.
& docet Surdus de offi. 3. §. num. 14. & ex Soto, Medi-
na, Syluestro & Salas nouissime Ioseph & Ianuatio
de vniuers. refer. Resol. 46. num. 2. vnde qui feruat ver-
ba legis in cortice? & non feruat mentem legis est
transgressor legis; & ideo in leg. non dubium Codic. de
leg. Non dubium est in legem committere, qui verba
legis complectens contra legis nititur voluntatem, &
in l. contra ff. de legibus, fraudem facit legi qui suavis
verbis legis, mentem eius circumuenit. Sed & hoc ex
pluribus probat Huiusmodi in *Encyclopædia
iuris* p. 1. tom. 3. c. 6. n. 29. cum seq. Sed in nostro casu
hanc esse mentem Concilij non est dubitandum; ex
Doctoribus vbi supra allatis, & quod maius est ex sa-
cra Congregatione, qua à Sanctissimo potestatem
accepit illud declarandi, prout iam declarauit, nempe
omnes pœnas & multas pecuniarias, Episcopo de-
bere locis piis applicare. Ex quibus remanet satis so-
lutum argumentum in contrarium adductum, & con-
trariam asserere esset velle metaphysicari cōtra com-
munem sententiam Doctorum, contra Praxim Ro-
manæ Curie, & contra Declarationem sacrae Con-
gregationis. Quod etiam aperte probatur, quia si à
Concilio Tridentino multæ tantum per sententiam
latæ prohiberentur Episcopis sibi applicare, nihil
Concilium disposuisset & prohibuisset: nam ante ip-
sum iam Doctores communiter assererebant esse dictas
multas in vltus pios applicandas? ergo dicendum est
Decretum Concilij non solum loqui de multis, sed
etiam de pœnis per statuta impositis, quas sibi appli-
care Episcopos posse aliqui Doctores, vt visum est,
concedebant quod Concilium prohibere voluit. Vn-
de Genten. in *Manuali Pastorum* cap. 78. num. 12. sic
ait: Notandum quod pœnæ pecuniariæ sunt per Epif-
cos piis locis applicandæ. Ita Conc. Trid. cap. 3. sess.
23. quod non distinguit an sint impositæ per senten-
tiam vel per statutum iuxta notata in cap. irrefragabi-
li de Offord. Ita, & cetero.

RESOL. IV.

Inferitur ex supradictis ad ornatum Concilij Triden-
tini sess. 28. cap. 8. posse Episcopos relictis aliis pœ-
nis, punire concubinariorum multa pecuniaria, locis
tamen piis applicanda. Ex parte 10. tractatu 8.
Resol. 4.

§. 1. **R**emanet itaque ex omnibus superius di-
ctis satis firmata nostra sententia, nempe
posse Episcopos imponere pœnas pecuniarias, sed il-
las non posse sibi applicare. Ex quibus duo valde no-
tabilia obseruanda sunt. Et Primò contra Regentem
Franciscum de Vico in *Pragmat. Regni Sardinie*, tom.
2. tit. 7. c. 6. n. 9. & contra Aloysium Riccium in *Praxi*,
tom. 1. Resol. 119. num. 3. posse Episcopos, non im-
positis aliis pœnis, de quibus agit Concilium Tridē-
tinum sess. 24. cap. 8. imponere pœnam pecuniariam
contra Laicum concubinatum. Et ita docet Gabriel
Percira de manu Regia, part. 2. cap. 34. num. 16. Tho-
mas Velafcus tom. 2. alleg. 34. n. 11. & seqq. Emanuel
Themudo in *Decisionibus Archiepisc. Olyssipon.*
tom. 2. decis. 145. n. 4. & Ioseph. Vela de Potestate Epif-
scop. circa inquirenda, §. c. part. 1. num. 64. & alij asse-
rentes Concubinatum posse puniri pœna pecuniaria
ante trinam monitionem, quia Concilium solum
posuit illum ordinem quoad excommunicationem
ferendam pro contumacia in illo crimine, & per
hoc non abstulit alias pœnas contra adulteros, &
Concubinariorum inflicitas. Et testatur ita fuisse decisum
in Hispalensi, & Granatensi Senatu, & Portuga-

lie in supremo Regij Palatii Senatu. At licet hoc
verum sit, certum est pœnam pecuniariam Laico
Concubinatio ab Episcopo impositam, non posse
illam sibi applicare, sed in pios vltus erogandam esse
ex Sacra Congregatione indiuidualiter firmat Leo
Zambellus in *Repertorio morali Casuum conscientie*,
verb. Episcopus num. 24. & Barbosa, Collect. 379.
num. 1. & de Potest. Episcop. p. 3. allegat. 107. num. 18
vbi sic ait: In Sacra Congregatione Concilij in
vna Messanensi fuit resolutum, pœnas omnes, &
multas, siue ex Constitutionibus Synodalibus, siue
ex præceptis, siue decretis Archiepiscopi vel Vicarij
proueniant, esse piis locis, non autem Fabricæ, vel
Sacristiæ Ecclesiæ applicandas. Item fuit decisum,
pœnas pecuniarias, quæ arbitrarie fuerint, locis piis
esse omnino applicandas, reliquas autem, quæ non
fuerint arbitrarie, posse Episcopum ita demum sibi
sumere, si ipse egeat, dummodo non sint multæ pec-
uniariæ, vel pœna non residentium, aut concubina-
torum, quas omnes Concilium mandat locis piis
applicari: Hæc Barbosa. Itaque licet, vt diximus,
Episcopi possint absque illa trinâ monitione in Con-
cilio Tridentino, dict. cap. 8. requisita; aduersus Con-
cubinariorum ad pœnas pecuniarias, vel alias contra
illos iure inflicitas procedere, tamen dictas pœnas
tenentur locis piis, & non sibi applicare ne similes
efficiantur illis, de quibus Segura Naualos in *diu. Eccl.*
Indic. Eccl. p. 2. cap. 10. num. 1. sic ait: Primum id
merito aduertendum est quod iam eo ventum est,
nimia aliquorum Iudicium mentis, seu facta reli-
gio, vt ipsius occasione pecuniariis pœnis passim
vtantur, omiffis corporaliibus condignis, & à iure
debitis, ita vt censum annum à Concubinariorum ex-
torquere quotidie elaborent, quo soluto, adhuc in-
durato animo peccatis fordescant, quia nullam reus
petitescit culpam, quam redimere nummis existi-
mat. Ita ille.

RESOL. V.

Posse Episcopos compositiones pecuniarias facere super
quibusdam delictis, sed piis locis applicandas esse
firmatur?

Et aduertitur quod vt dictæ compositiones pecuniariæ
ad effectum, vt sint licitæ, plura esse necessaria, quæ in
textu huius Resolutionis explicantur? Ex p. 10. tr. 8.
Resol. 5.

§. 1. **S**ecundò ex superius firmatis obseruandum
est, posse Episcopos compositiones pecuniarias
facere super quibusdam delictis; sed aduertenda
debent quod dictæ compositiones pecuniariæ ad ef-
fectum vt sint licitæ plura esse necessaria. Et Primò in
dictis compositionibus faciendis, debent interuenire
iustæ causæ, quas enumerat ex Nouario Riccius in
Praxi tom. 4. resolut. 119. Secundò non valent Epif-
copi accipere compositionem super omnibus cri-
minibus, vt fusè tradit Paulus de Castro, in *consul.*
348. col. fin. per text. cum Gloss. in cap. licet. vbi Do-
ctores extra de Pœnis. Felix in cap. Qualiter &
quando il Secundo §. Ad corrigendum numero 30. de
accus. Clarus in *Practica criminali*, §. fin. quest. 81.
vers. ulterius quæro, sed tunc cum crimina essent
leuia, vel extraordinaria, in quibus esset locus pœ-
næ arbitrarie; non autem in criminibus grauibus
nec vt in illis in quibus est taxata pœna iuris; nec
etiam quando crimen esset manifestum, vel fama
super crimine delinquentem vexaret; vt dixit Ri-
cius vbi supra resolut. 121. numero 1. Tertio quod
pœnæ compositio tunc demum fiat, quando ea
pœna magis timetur quam alia; vt patet ex cap.
Cogn

Congregatio 16. *quasi*. 2. *cap.* Quoniam, *et* sic non
concessa, sicut dictum fuit in Congregatione De-
cretorum, per Sanctissimum D. N. Pium V. facta
die 7. Iunii 1567. quam inuenies apud Gaticum
in primis allegationibus pro Ecclesia impressis fol.
129. & docet Fatiniacus de Haresi *quasi*. 193. §. 6.
num. 15. Zanchinus, *ubi supra*, Locatus in *Praxi*
lib. Inquis. verb. *Poenas*, numero 21. Decianus *pract.*
Crimin. lib. 5. *cap.* 44. *numer.* 7. Pegna in *Direct.*
Inquis. *part.* 3. *commentar.* 152. Soula in *Aphor.*
Inquis. lib. 3. *cap.* 28. *numer.* 3. Salzedus in *pract.*
crim. Ignatij Lopez, *capit.* 142. *lit.* A, & alij
peres ipsos.

His suppositis videant modò Episcopis, si quan-
do compositiones pecuniarias faciunt, adint supradic-
tæ conditiones, videlicet, iusta causa, & præci-
pue si Reus timeat magis poenam pecuniariam
quam aliam, vel potius alacrius, & sponte istam sol-
uat, vt ab alia magis eius delicto debita, & propor-
tionata immunitate euadat; item an zelo correctionis
dictam poenam pecuniariam imponant, vel magis vt
maritimum impleant. Sed demus in dictis composi-
tionibus omnes supradictas conditiones adesse, non
enim est temerè iudicandum de prelatiis tam quali-
ficatis, adhuc tamen dicendum ipsos non posse pec-
nias illas pecuniarias sibi applicare, per ea, quæ su-
perius satis firmata sunt. Et licet Riccius in *part.* 4.
resol. 124. contrarium videatur asserere, non lo-
quitur tamen in terminis Concilij Tridentini, sed
secundum lus antiquum: quod patet ex his, quæ
ipse dixit in *part.* *deci.* 3. *co.* *num.* 3. sicut etiam lo-
quitur Zerola *ubi infra*, & alij. Sed sentiant Episco-
pi, quid allat impleat Riccius *ubi supra part.* 4.
quasi. 125. *num.* 4. & illum imitentur; sic itaque ait:
Ego tamen licet habeam Ecclesiam sponfam satis
pauperem, non solum mihi huiusmodi composicio-
nes non applico, sed nunquam ad tales composicio-
nes faciendas decenio; sanius enim videtur delicta
alia via castigare, semper enim mundus applicat hu-
iusmodi compositiones cupiditati Episcoporum, illo-
rum auaritiæ, quæ semper est euitanda; nam hic fu-
mus peregrini, & hospites, & aliam regionem in-
quiritus, quod si consideraretur; terrena vtique
non tam fixo corde amarentur: vt igitur illis qui
etate ingrauescentes, mundanis etiam senescunt;
ita ille, cui etiam adde Thomam Zerolam Episco-
pum Minorensem in *praxi part.* 1. *ver.* *Compositio*,
Terio ita asserentem: Meminerint Iudices illius
Ambrosij, *Facilitas venia magis prabere solet incen-
tium ad malum. cap. est iniusta.* 23. *quasi.* 4. & illius
Hilari: *Cito violatur auro Iustitia, nullamque reus
permissit poenam, quam scit pecunia posse redime-
re.* vt in *cap. Pauper.* 11. *quasi.* 3. idèd ne sint faci-
les Prelati ad impositiones faciendas super delictis
sed castigata penitentis salutari bus afflictibus, ne
delinquentes deteriores fiant in posterum iuxta illud
Matth. *cap. 5. vade, & amplius noli peccare, ne deteri-
ori aliquis tibi contingat.* Vide omnino Hostiensem
in *Summa*, *tit. de offic.* *Ordin.* *quid pertinet num.*
4. *ubi dicit*, delicta debere puniri secundum statuta
Canonica, & non secundum questum pecunia: &
penonæ sunt quæ delinquent, non res, *cap. Prodest*,
& *seruatis* 23. *quasi.* 5. Hucusque Zerola. Sed licet
omnia superius dicta semper obseruanda sint, maxi-
mè hoc faciendum erit tempore visitationis, in quo
Episcopi timentes Deum proprium maritimum ad
satisfaciendas pauperum necessitates euacuant; vnde
nimis scandalosum esset, si illud ex visitatione in-
domum reportarent plenum penis pecuniariis ex-
actis in visitatione à Clericis, & Laicis. Et idèd
exemplum hic apponam magni Antistitis Hispani
obseruatum à Francisco de Alfaro de officio *Fiscalis*

Gloss. 9. *num.* 9. *ubi sic ait*: Multas pecuniarias in
vltus pios applicandas docet Iulius Clarus, *quasi.* 86.
numer. 5. quod ad vnguem obseruati semper vidi à
Reuerendissimo Domino Magistro D. Ildefonso de
Vergarohuius Argentinæ Diocesis dignissimo Præ-
fule, qui cum personaliter integrum Episcopatum,
sive Diocesium plusquam centum & quinquaginta
leucas extentum visitauerit, nullam mulctam sibi ap-
plicare permisit. Ità Alfaro, Et quidem hæc omnia
à me superius firmata maximè procedunt in Episco-
pis Regni Siciliae, qui tam pingues redditus ex eo-
rum Episcopatibus recipiunt: & certè monstruosum
esset videre Episcopos tam opulentos, postea poenas
pecuniarias sibi applicare. Loquor sic confidenter,
quia Episcopi hodie Ecclesias Siculas regentes, sum-
mè pietate; & omnium virtutum genere ornatissimi.
Sed si aliquando (quod Deus avertat) hoc facerent,
aduertant Excellentissimi Domini Proreges, in
quantum eis licitum erit & semper infracta, & illi-
bata permanente Immunitate Ecclesiastica, aduer-
tant, inquam, hoc non permittere; per ea quæ tan-
git Couaruias *lib. 9. Variar. cap. 9. num.* 11. Re-
gens de Vico in *Praxi. Regni Sardinia tom.* 2. *tit.*
7. *cap. 6. num.* 9. in fine, & Alfaro de officio *Fiscalis*
gloss. 9. *num.* 9. sed statim piissimum, & augustissi-
mum Regem nostrum certiores faciant, qui vt pro-
tector Concilij Tridentini sicut vocatur à Florez de
Mena *Variar. lib. 1. quasi.* 12. *num.* 8. Suarez de Paz
in *Praxi tom.* 2. *pralud.* 5. *num.* 10. Bobadilla in *Pol-
itica tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 154. & alijs; per
Oratorem suum Romæ existentem apud summum
Pontificem instabit, vt tale scandalum dignetur
amouere, & Episcopos delinquentes tanquam fra-
ctores Decreti Tridentini, vt par est, condigna
pœna punire.

RESOL. VI.

*Aliqua declarationes Sacrae Congregationis firmantes
superius dicta, afferuntur.*

*Et in corpore huius Resolutionis assignantur aliqua
persona, quibus supradicta poena pecuniaria, &
multa non possunt applicari. Ex part. 10. tract. 8.
Ref. 7.*

§. 1. Sed tandem, vt iterum ad Dominos Episco-
pos reuertamur, apponam hic aliquas De-
clarationes Sacrae Congregationis, quas obseruauit
Barbosa de iure *Eccles.* *lib.* 1. *c.* 11. *num.* 128. *ubi sic*
asserit: debet Episcopus poenas criminales ad suum
arbitrium locis pijs distribuere, & pauperibus; sed
in pari necessitate melius erit subuenire pauperibus
loci, in quo habitat Clericus condemnatus. Ita Epi-
scopo Venetino respondit Sacra Congregatio nego-
tius Episcoporum præposita 21. Nouembris 1600.
Possunt quoque ex eisdem penis Carceres Eccle-
siasticas facere, vt Episcopo Andriensi rescripsit ea-
dem Congregatio 25. Iunii 1596. De his autem
penis Vicarius participare non debet, eadem Sacra
Congregatio Archiepiscopo Vrbinatensi 11. Sep-
tembris 1584. Fiscalis verò aliqua pars poenarum hu-
iusmodi applicari potest, sed Episcopus, & notarij de
illis quomodo participare non possunt, vt fuit re-
scriptum per eandem Sacram Congregationem
Vicario Apostolico Ciuitatis Castellæ, *sub die* 4. *Se-
ptembris* 1595. Hucusque Barbosa; quas declaratio-
nes nouissimè etiam adducit Ioan. Carolus Antonel-
lus de *Regimine Ecclesie Episcopalis*, *tom.* 2. *lib.* 6.
cap. 6. *num.* 4. Inueniuntur etiam infra scripta Deci-
siones. Poenas, ac multas pro Birruarijs Curia Epi-
scopalis assignare non potest Episcopus. Sacra Con-
greg.

greg. Concl. in Janu. 5. Junij 1632. penes Bonfadinum, in *Theſauro Eccleſieſi. reſol.* 11. num. 16. Pœnarum nulla portio poteſt assignari. Depositatio eorundem pœnarum, nec pro vestiendis Apoſtoliſ, quibus lauantur pedes in die Cœnæ Domini, nec pro ſupplemento ſalarij Medicorum Eccleſiæ Cathedrali inferuentium. Sacra Congr. Conc. in *Firmâna* 16. Aprilis 1633. quam reſert Bonfadinus *diſt. reſol.* 11. num. 17. Plura etiam inveniuntur diſpoſita circa præſentem materiam à Gabriele Paleotto S. R. E. Cardinali in ſuo *Archiepiſcopali Bononiens. part. 4. tit. de cauſis in Foro Episcopali fol. 270. & laius part. 6. tit. de adminiſtratione Fori Archiepiſcopali. fol. 415. & ſeqq.* Multa etiam diſpoſuit Sanctus Carolus Borromæus, quæ referuntur in Concilio Provinciali Mediolan. 6. tit. de multis, & pœnis; Et in actis Mediolan. Eccleſie. part. 2. tit. de Offic. Depositarij, in multis, & in instructionibus Congreg. *Dioceſan.* tit. 22. quibus cauet, vt pecuniæ ex his condemnationibus redactæ, apud Fidelem ſequeſtrum deponerentur (qui nullo modo ex ſuis domesticis, & familiaribus elict) & omnino (quoad fieri poſſet) in pios vſus eorum locorum conuerterentur ex quibus corrogata ſunt, vel vbi delicta commiſſa fuiſſent, quæ tales condemnationes mererentur. Quæ diſtributio, vel applicatio ſancita etiam reperitur in Concilio Limano III. part. 2. cap. 122. Et hæc omnia à Dominis Episcopis diligenter eſſent recognoscenda, imitanda, & obſeruanda.

RESOL. VII.

An Episcopis poſſint diſpenſare in lege Pontificia apponendo pœnam pecuniariam,
Et affirmatiua ſententia adducitur.
Pro quo etiam in textu huius Reſolutionis aſſeruntur multi, & diuerſi caſus pro praxi prædicta difficultatis. Ex p. 10. tr. 8. Ref. 8.

§. 1. Sed ad ornatum præſentis materiæ non deſeram hic illam percurrere quæſtionem, videlicet, an liceat Episcopis, diſpenſando in lege Pontificia, imponere onus multæ pecuniariæ: Diſpenſat v.g. Episcopus in lege Ieiunij, & obſeruatione Feſtorum, an poſſit etiam via commutationis illius obligationis imponere aliquam ſummam pecuniariæ, ſicut poteſt facere quando diſpenſat in Voto, impoſita aliqua commutatione. Et affirmatiuam ſententiam tenet Innocentius in cap. 1. num. 2. de obſeruat. Ieiunij, & ibi Henricus num. 21. Ioan. Andreas, n. 2. Anton. n. 5. Cardin. n. 3. Caietanus 1. 2. q. 97. art. 4. ad ſinem, vbi Angelus n. 20. Sylueſter q. 7. diſt. 2. n. 19. Armilla num. 6. Tabiena, q. 14. num. 15. Suarez, lib. 6. de legibus, cap. 16. num. 4. Azorius, tom. 1. lib. 7. cap. 29. quaſt. 5. Nauarrus in *Summas* cap. 21. num. 22. Limitat Suarez, num. 9. hanc ſententiam, vt locum habeat tantum in legibus, per quas ſubditi obligantur ad aliqua onera, à quibus per diſpenſationem eximuntur, vt eſt lex Ieiunij, abſtinendi ab operibus ſeruilibus in die Feſto & ſimiles. Secus verò in illis legibus, quæ non imponuntur per ſe ad imponenda onera ſubditis, ſed propter alios iuſtos fines, pertinentes ad commune bonum, propter ſeruandum debitum ordinem, vel vitanda aliqua incommoda. Talis eſt Lex Tridentini, quæ præcipit, denuntiationes fieri publicè ante Matrimonium, quia ille actus non poſtulat propter ſe, ſed propter vitanda pericula, & ided ſi cauſa ſubſeſt iuſta ad diſpenſandum, vt Matrimonium fiat omiſſis denuntiationibus, impetitiuus eſt commutatio per impoſitionem elemoſynæ; quia in hoc ni-

hil deſeruit ad ſinem talis legis. Simile exemplum aſſert Suarez in diſpenſatione circa Interſtitia Ordinum; nam propter illam, imponere pecuniarium onus, etiam ſub ſpecie elemoſynæ, vel religionis, planè videtur omnino improportionatum, atque aded iniuſtum, quia nihil deſeruit intentioni talis legis, nec ſubſeſt rationabilis titulus illud impoſcendi. Secus verò inquit, eſſet, ſi ob talem diſpenſationem imponeretur onus inferuendi aliquo tempore in priori ordine; quia eſt onus proportionatum legi, & non iniquum. Idem dicit de licentia ſeu conceſſione Dimiſſoriarum ad ſuſcipiendum Ordinem ab alio Episcopo, nam pro illa imponere onus pecuniarium pro fabrica Eccleſiæ, eſſet abſurdum, & non parùm redolens ſimoniam.

RESOL. VIII.

Negatiua ſententia Auhoris, & aliorum Doctõrum proponitur; nempe non poſſe Episcopos tales pœnas pecuniarias imponere, ſed in vtraque ſententia illas debere locis pijs applicare ſtabilitur.
Et quid ſi diſpenſaret in aliqua irregularitate orta ex delicto?
Et notatur pecuniæ impoſitas pro diſpenſationibus, ſeu commutationibus, modo quo ſupra, applicandas eſſe ab Episcopis pijs operibus, vel pro elemoſynis diſtribuendis. Ex p. 10. tr. 8. Ref. 9.

§. 1. Verum Ego negatiuæ ſententiæ adhæreo, quam tucur vterque Sanchez Thomas, & Ioannes, ille tom. 2. lib. 8. de Matrim. diſput. 14. n. 2. ille in *ſelect. diſp.* 54. n. 40. Caſtrus Palau, tom. 1. tract. 1. diſp. 6. punct. 9. num. 4. Bohacina de legibus diſp. 1. q. 2. punct. 3. num. 23. Filiucius tom. 1. tr. 10. p. 1. c. 5. num. 180. & alij. Et ratio eſt, quia Pontifex ſolum concedit Inferiori facultatem diſpenſandi in lege ſua ex iuſta cauſa; non autem concedit facultatem obligationem legis in aliam materiam commutandi, aliàs ſine iuſta cauſa poſſet eam legis obligationem in aliam materiam commutare, ſicut poteſt Episcopus abſque alia cauſa obligationem voti in aliam commutare. Confirmatur; quia plus eſt legem commutare, quam in ea diſpenſare; ergo, conceſſa per Superiorem facultate diſpenſandi in ſua lege, non ſubinde conceditur commutatio. Antecedens probatur; quia cum Inferior diſpenſat, ſolum tollit omnind obligationem, & vinculum legis; at eum commutat; non ſolum tollit omnino vinculum legis, ſed etiam impoſit nouum vinculum. Non ſic autem eſt in voto, quia in eo plus eſt diſpenſare, quod tollit omnino vinculum Voti, quam commutare, quod non tollit Voti vinculum, ſed idem Votum manet circa materiam commutatam, vnde violatur Votum, ſi materia commutata, non impleatur at non violatur Lex; ſi id, in quod commutatur per inferiorem non impleatur; inferior enim non poteſt legem condere. Et hæc differentia conſtat manifeſtè, quia idemmet Vouens poteſt Votum in melius commutare, non tamen obligationem legis. Probat etiam ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 24. cap. 1. de Matrim. quod ſolum concedit Episcopo facultatem remittendi denuntiationes, & diſpenſandi in Canone eas fieri præcipiente, non autem concedit facultatem obligationem legis in aliam materiam commutandi; aliàs ſine cauſa iuſta poſſet remittere denuntiationes, commutando in aliud opus pium; ſicut poteſt abſque alia cauſa obligationem voti in aliam commutare. Et confirmatur, quia plus eſt legem commutare, quam in ea diſpenſare; ergo conceſſa per

Sup. hęc ſuprà in tr. 2. Ref. 38. ſignauer à lin. 6. & hic lege doctrinam Ref. ſeq.

per Tridentinum dispensatione, non subinde conceditur commutatio. Probat Antecedens, quia cum dispensat Ordinarius, solum tollit omnino obligationem, & vinculum legis; at cum commutat, tollit omnino vinculum legis, & imponit novum vinculum: non sic autem est in Voto, in eo enim plus est dispensatione, quia tollitur omnino vinculum Voti; quam commutare quod non tollit vinculum voti, sed idem votum manet circa materiam commutatam, unde dicitur Votum, si materia commutata non impleatur: at non violatur lex, si id in quod commutatur per inferiorem, non impleatur: Inferior enim non potest legem edere. Et constat manifeste differentia, quia Votum potest idemmet vovens in melius commutare, non tamen obligationem legis. Secundo probatur etiam ex Tridentino, *sess. 25. de reform. c. 18.* ubi precipitur dispensationem gratis faciendam esse: ergo non potest imponi aliqua elemosyna, alias non concederetur gratis dispensatio, ut non vere faciam faciam pro aliquo gratis, si ipsum obligem ad elemosynam tertio conferendam. Et confirmatur, quia Episcopus concedens subdito Dimissorias ad ordines, non potest ipsum obligare ut eam ob causam elemosynam alicui largiatur, quia esset contra Tridentinum, *sess. 21. c. 1. de reform.* iubens dimissorias gratis dari; ergo cum similiter iubeat, *d. c. 18. dispensationem gratis fieri*, non poterit dispensans aliquam elemosynam imponere ex obligatione dandam.

2. Limitatur tamen nostra Sententia nisi Episcopus dispensare in aliqua Irregularitate orta ex deli-

cto, tunc enim posset imponere aliquod onus ei cuius quo dispensat, non per viam commutationis partialis, sed in poenam delicti. Itaque quando delictum præberet iustum dispensandi causam, ut Concubinitus, aut Virginis defloratio, tunc non ob dispensationem, sed in delicti poenitentiam, posset Ordinarius aliquam multam pecuniariam imponere: sicut quando aliquis petit dispensationem delicti, potest in delicti poenam aliquid imponi, iustum enim est, ut poenas det. At his non obstantibus, licet ego ut dixi circa præsentem difficultatem sententiæ negativæ ad hæreticam, puto tamen affirmatiivam esse probabilem; unde excusat Episcopi, ut observat Palæus, & Sanchez; qui dispensantes in aliqua lege Pontificis in casu eis permissio, imponunt aliquam multam pecuniariam per modum cuiusdam commutationis; quia inmittuntur sententiæ probabilis gravissimorum Doctorem, dicentium, id esse licitum. Et ad rationes pro nostra sententiâ adductas, posset responderi, id posse prædictos Prælatos ex tacita commissione Pontificis: Nam eo ipso, quod Episcopi, tanquam ordinarii ea potestas conceditur, censetur etiam concessum, ut vel integre dispensent, vel aliqua commutatione admittant.

3. Notandum est tamen ab Episcopis omnes supradictos Doctores tam negativæ, quam affirmatiivæ sententiæ concordanter docere pecunias impositas pro dispensationibus, seu commutationibus modo quo supra factis, applicandas esse piis operibus, vel pro elemosynis distribuendis.

Resoluto sexta, quæ huic tr. deest, ut in proprio loco appositæ est in tom. 5. tr. 10. Ref. 130. Alia vero Ref. id est decima huius tr. invenietur infra in seq. tr. ad n. Ref. 59.

TRACTATUS QUINTVS,
DE
POTESTATE CAPITVLI
SEDE VACANTE.

Ad ornatum, *cap. si Episcopus, de Suppl. negl. Pral. in 6.*

RESOLVTIO PRIMA.

In capitulum Sede vacante succedat in iurisdictione Episcopi ordinarius: Ex p. 8. tr. 4. Ref. 1.

LIQVI asserunt, quod Capitulum Sede vacante non succedit in omni iurisdictione Episcopi nisi tantum quoad ea, quæ in iure in particulari reperiuntur expressa. Ita Gloss. in *Clem. 1. §. 1. de heret. verb. Capitulum*, & in *cap. his que, de maior. & obed. Archiepiscopi in cap. Pontifices, 7. quest. 1. col. 1. Ioan. Andr. in cap. pen. §. Episcopo, de recap. ord. lib. 6. Gemini. in can. Presbyteri, 24. dist. Lambertini de iure patr. lib. 1. part. 2. q. 2. art. 9. n. 2. & lib. 2. part. 1. q. 2. art. 1. n. 6. Ioan. Bapt. Costa de iudic. num. 44. Probari potest hæc opinio ex *c. 2. ne Sede vacante, vbi pontifex, ait*, Capitulum non succedere Episcopo in collatione beneficiorum, & reddit rationem; quia nullibi reperitur hoc in iure expressum;*

ergo Capitulum succedit tantum Episcopo, in iis, quæ in iure expressa reperiuntur.

2. Sed contrariæ sententiæ ego ad hæreo. Dico igitur Capitulum Sede vacante succedere in his omnibus, quæ ad ordinariam iurisdictionem, & administrationem Episcopi, tam in spiritualibus, quam in temporalibus pertinent, ut docentur in *c. cum olim, de maior. & obed. c. 2. ne Prælati vires suas, c. ad abolendam, in princip. de heret. c. penult. & fin. de supplenda neglig. Prælat. lib. 6. c. 1. de maior. & obed. c. 1. de inst. c. 2. de off. Vicar. cod. lib. Trid. *sess. 7. cap. 10. sess. 2. c. 10. & melius sess. 24. c. 16.**

3. Et hanc opinionem docet Solorzanus de *Indiarum iure, tom. 2. lib. 3. cap. 13. num. 2.* vbi citat tredecim Doctores, quibus ego addo alios, quos citat, & sequitur Merolla *tom. 3. disputat. 7. capit. 7. amb. 1. numer. 2.* Idem etiam docet Valenzuela *confess. 107. per totum*, Filicianus à Vega in *cap. 5. de iudic. §. de adulteriis, num. 4.* Ballæus *verb. Capitulum Sede vacante, num. 6.* & Machadus de *Perfèct. Confess. tom. 2. lib. 4. part. 4. tractat. 1. docum. 6. num. 2.* cuius verba hic non grauabor apponere; sic enim ait: *Se ha de advertir que todos convienen en*